

znanstveni simpozij ob dvestoletnici sekularizacije freisinške in briksenške posesti. Šestnajst avtorjev iz Slovenije je nastopilo z osemnajstimi referati. Dobro obiskano in odzivno posvetovanje je bilo po ocenah strokovnjakov kakovostno in pomeni velik prispevek k poznavanju slovenske in loške zgodovine.

Blaznikovi večeri muzejskega društva kvalitetno dopolnjujejo loško diskusijsko sceno. Omenimo predstavitev osebnosti in dela arhitekta Borisa Kobeta s posebnim povdarkom na Loko, pa Babištvo na Škofjeloškem in 50 let Zdravstvenega doma Škofja Loka avtorja dr. Toneta Koširja, razstavo Brižinskih spomenikov avtorja dr. Branka Berčiča, Rodoslovje na Loškem, ter primerjalne razstave nekdanjih freisinških mest Loka, Zamorc s krono avtorja Petra Hawline.

Pri ohranjanju kulturne dediščine smo se angažirali za ohranitev Mrtančevega znamenja, Marijinega hramčka v Binklju na dosedanjem mestu, opozorili investitorja o neprimernosti nedomišljenih rustikalnih kamnitih škarp v mestnem miljeju, o primerni prenovi hotela Krona (izhajati iz členjenja fasade in upoštevanjem gabaritov ter izgradnjo erkerja po podobi izpred druge sv. vojne), o znižanja nivoja in ustreznega tlakovanja Mestnega trga (na primer »mačje glave«, prodniki iz obeh Sor) in preprečili nepremišljeno selitev skulpture Jurij in Agata, delo akad. kiparja Toneta Logondra.

Vključili smo se v problem varnosti cerkvene opreme in osvetlitve v cerkvi Marijinega oznanjenja v Crngrobu. Pri tem smo sodelovali z župnijskim uradom Stara Loka in z izvedenko prof. dr. Vido Hudoklin Šimaga iz Ljubljane. Začeli smo tudi iskati rešitev za obnovo Rdečega znamenja v Crngrobu.

Leta 1903 smo Loškemu muzeju omogočili pridobiti bogato paleontološko zbirko loškega rojaka priznanega mednarodnega strokovnjaka prof. dr. Antona Ramovša. Zgodovinskemu arhivu Ljubljana, Enoti Škofja Loka smo izročili v hrambo osebni arhiv prof. Franceta Planine v desetih fasciklah in v eni mapi, ki sta nam jih podarila dr. Janez in Ljudmila Planina. Arhivu smo posredovali tudi dokumentacijsko gradivo in osebno korespondenco prof. dr. Antona Ramovša. Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka je z našim posredovanjem pridobila več kot tisoč enot geološke strokovne literature.

Aktivno smo sodelovali z g. Štefanom Pavlijem in ZVKS pri obnovi podružnične cerkve sv. Miklavža v Godešiču. V sodelovanju z osnovno šolo Škofja Loka – mesto in z Loškim muzejem smo v letu celinskih voda septembra 2003 v akciji Geotrip izvedli terensko akcijo *Je Žegnani studenec v Vincarški grapi presahnil?* Pri iskanju podatkov za hišico gotskega kamnitnega pokopališkega svetilnika iz Stare Loke, ki je na Blejskem gradu, so nam pomagali v dokumentacijskem centru Franceta Steleta in v Narodnem muzeju v Ljubljani.

V letu 2004 smo odprli lastno spletno stran: <http://www2.arnes.si/čmdsloka/>.

Alojzij Pavel Florjančič

Nagovor ob podelitvi nagrade Klio na 32. zborovanju slovenskih zgodovinarjev

Nagrado Klio letos podeljujemo šele tretjič in sicer za dela, ki so izšla v letih 2002 in 2003. Prvič, torej na zborovanju na Rogli leta 2000, jo je dobil Peter Štih za odlično medievistično študijo »Villa quae Sclavorum lingua vocatur Goriza«, o ozadju in razmerah, ki so botrovale prvi omembi Gorice leta 1001. Drugič, leta 2002 v Mariboru, je nagrado prejel Igor Grdina za Ipavce, večplastno in široko zastavljeno študijo o meščanski dinastiji zdravnikov in skladateljev iz Šentjurja pri Celju.

Zveza zgodovinskih društev Slovenije se je odločila za podeljevanje nagrade Klio iz dveh že znanih razlogov. Glavni namen nagrade je spodbuda k boljšemu, predvsem prodornejšemu in pogumnejšemu raziskovalnemu delu. Drugi namen nagrade je promocija zgodovinopisnega raziskovalnega dela, njegovih vidnejših dosežkov med samimi zgodovinarji ter vsega slovenskega zgodovinopisja v širši javnosti, kar je sicer trši oreh in ne teče najbolje. Nagrada je namenjena monografiji, razpravi ali eseju, objavljenemu v preteklih dveh koledarskih letih in je denarna, v višini treh povprečnih neto plač v Sloveniji. Glavni kriteriji za podeljevanje so poleg verodostojnosti, korektnosti in analitične prodornosti raziskave tudi metodološka inovativnost in seveda potrebnost v kontekstu slabo raziskanih problemov. Pravilnik

komisije izbor možnih del omejuje s tem, da je delo izdano v slovenščini, kar se nekaterim članom komisije zdi preveč omejujoče. Tako se je odprlo vprašanje, ali bi bilo smiselno nagrajevati tudi tuja historiografska dela o tem prostoru.

Komisija je imela letos pri izboru posebej težko delo, saj je v letih 2002 in 2003 izšlo precej tehničnih monografij. Evidentirali smo 26 možnih del za nagrado. Število del v primerjavi s prejšnjimi leti postopoma narašča, še bolj pa raste njihova kakovost, saj je število resnih analitičnih monografij, ki celovito obravnavajo določen historičen problem, med vsemi evidentiranimi čedalje večje. Zato je zahtevnega branja vedno več, argumentirane razprave na komisiji so daljše in odločitve težje. Nas pa stopnjevanje težavnosti izbora kljub temu veseli. Na seji 20. septembra 2004 smo tako s težavo naredili najožji možen izbor, v katerega so se uvrstila štiri dela, omembo pa bi si jih verjetno zaslužilo precej več. Izbrane so bile monografije po abecednem vrstnem redu avtorjev:

Matjaž Bizjak, *Ratio facta est: Gospodarska struktura in poslovanje poznosrednjeveških gospostev na Slovenskem*, Založba ZRC SAZU 2003, 339 str.

Igor Grdina, *Slovenci med tradicijo in perspektivo: Politični mozaik 1860-1918*, Študentska založba 2003, 386 str.

Boris Mlakar, *Slovensko domobranstvo 1943-1945: Ustanovitev, organizacija idejno ozadje*, Slovenska matica 2003, 544 str.

Egon Pelikan, *Tajno delovanje primorske duhovščine pod fašizmom: Primorski krščanski socialci med Vatikanom, fašistično Italijo in slovensko katoliško desnico – zgodovinsko ozadje romana Kaplan Martin Čedermac*, Nova revija 2002, 776 str.

Komisija se je po tehtni razpravi odločila za delo mladega **Matjaža Bizjaka, *Ratio facta est***.

Malo je del v slovenskem zgodovinopisju, ki jih lahko označimo kot pionirska in ki nam odpirajo popolnoma nove strani naše preteklosti. Eno takšnih je zagotovo knjiga dr. Matjaža Bizjaka o poslovanju poznosrednjeveških zemljiških gospostev na Slovenskem. Sliši se paradoksalno, saj so bila zemljiška gospodstva temeljna strukturna enota fevdalne družbe, pa vendar o njihovih gospodarskih podlagah, o tem npr. od kod so črpala denar in druge dohodke, zakaj so jih porabila, s kolikšnim dobičkom so lastniki smeli računati ipd., vse do metodološko zelo zahtevne raziskave nagrajenca nismo vedeli veliko.

V svojem delu je Matjaž Bizjak na podlagi računskih knjig 14. in 15. stoletja – se pravi na osnovi ohranjenih knjigovodske in finančne dokumentacije – z veliko znanja in znanstvene akribije prišel do ugotovitev, ki povsem na novo rišejo gospodarsko sliko poznega srednjega veka pri nas. Pokazal je, da se agrarni, obrtni, sodni, upravni in prometni konglomerat, ki ga je pokrival pojem zemljiško gospodstvo zelo dobro zrcali v njegovih prihodkih, kjer so poleg agrarne produkcije, ki je seveda prednjačila, in obrti pomemben segment predstavljali davki, sodne takse in mitnina. Natančno je razčlenil tudi izdatke zemljiških gospostev, kot so bila plačila uradnikom in nameščencem, potni stroški, gradbena dela, dotacije, sprotna poraba ipd. in pokazal, da je bilo razmerje med dohodki in izdatki vedno v korist prvih. Dobiček se je gibal med 10% in celo 70%, kar pomeni, da so bila zemljiška gospodstva lahko zelo donosna tudi še v času, ki ga običajno označujemo kot krizo fevdalizma. Primerjava – kolikor je bila pač mogoča – je tudi pokazala, da se slovenski prostor tudi v gospodarskem oziru ni bistveno razlikoval od bavarsko-avstrijskega, s katerim je bil tudi sicer trdno povezan. Ker je v poznem srednjem veku na Slovenskem sočasno obstajalo več merskih in denarnih sistemov po različnih gospodstvih in celo krajih, je moral avtor za to, da je lahko sploh kvantificiral in primerjal proizvodnjo in odhodke, najprej vzpostaviti razmerja med posameznimi merskimi in valutnimi sistemi. To zahtevno nalogo je Matjaž Bizjak ob pritegnitvi praktično vse razpoložljive dokumentacije opravil natančno in metodološko odlično ter tako naredil zelo uporaben in tudi zelo potreben pripomoček za vse zgodovinarje, ki se ukvarjajo s proučevanjem poznega srednjega veka na Slovenskem.

Knjiga Matjaža Bizjaka ni lahko branje, je pa odlično delo, ki si po mnenju komisije zaradi svoje širine, natančnosti, metodološke in »obrtne« zahtevnosti, jezikovne korektnosti in seveda predvsem zaradi svojih pomembnih ugotovitev, med vsemi deli, ki so kandidirala, najbolj zasluži tokratno nagrado Klio.

Celje, 1. oktobra 2004

Komisija v sestavi: Branko Marušič, Janez Marolt, Avgustin Malle, Peter Štih in Ervin Dolenc